

W. VOORBEIJTEL CANNENBURG

DE TINNEN SCHOTEL VAN WILLEM DE VLAMINGH TERUGGEVONDEN!

(met 3 foto's)

De meeste lezers van dit Tijdschrift zullen zeker wel eens in het Rijksmuseum te Amsterdam de tinnen schotel hebben bezichtigd, die de herinnering bewaart aan de reis van onzen landgenoot DIRCK HARTOGS, toen deze in 1616 op de westkust van Australië het sedert naar hem genoemde eiland ontdekte en daar aan een paal de schotel spijkerde, welke het nageslacht in kennis zou kunnen stellen met zijn bezoek. Zoals bekend, deed Willem de Vlamingh als commandeur over een drietal schepen, die door de kamer Amsterdam der Oost Indische Compagnie waren uitgerust, in 1697 eveneens het eiland aan en vond hij er toevallig het tinnen bord van zijn voorganger, dat ruim tachtig jaar weer en wind had getrotseerd. Hij nam het mede naar Batavia, echter niet zonder het te hebben vervangen door een ander, waarop hij behalve HARTOGS' ontdekking van 1616 ook *zijn* bezoek van 1697 vermeldde.

De Gouverneur Generaal te Batavia zond de eerste schotel met een begeleidend rapport over DE VLAMINGH's reis naar patria en toen in het begin onzer eeuw hier het merkwaardige herinneringsstuk werd teruggevonden, kreeg het al spoedig een plaats in de historische afdeling van het Rijksmuseum.

Minder algemeen bekend is het misschien, dat ruim een eeuw nadat de Vlamingh de tweede schotel op het Dirck Hartogs Eiland plaatste, ook deze aldaar door een toeval werd teruggevonden. In de jaren 1800-1804 maakte nl. de Fransche korvet 'Le Naturaliste', te zamen met de schepen 'Le Géographe' en 'La Casuarina' een reis langs de kusten van het toen nog Nieuw-Holland hetende vijfde werelddeel en bij een tocht over het Dirck Hartogs Eiland vond de opperstuurman de schotel, die hij aan boord bracht, waar de commandant HAMELIN de inscripties deed kopiëren. Laten we daarover echter den geleerde PÉRON, die de reis medemaakte, zelf aan het woord ¹⁾: „Après avoir fait copier soigneusement ces deux inscriptions, M. Hamelin fit faire un nouveau poteau, et envoya replanter la plaque de plomb sur le même point de l'île où elle avoit été prise: il eût pensé commettre un sacrilège, en gardant à son bord cette plaque respectée pendant près de deux siècles ²⁾, par la nature et par les hommes qui pouvoient avant nous l'avoir observée; lui-même fit

¹⁾ PÉRON, F., Voyage de découverte aux Terres Australes... pendant les années 1800-1804. Paris, 1807-1816. 2 vols in 4°.

²⁾ Onbekend met het bestaan van de eerste schotel, moest HAMELIN, oordelende naar de bovenste inscriptie, wel veronderstellen dat de tweede reeds in 1616 op het eiland was achtergelaten.

RG

LEM DE

zeker wel eens in het hebben bezichtigd, die en landgenoot DIRCK in Australië het sedert an een paal de schotel unnen stellen met zijn ingh als commandeur nsterdam der Oost In-eneens het eiland aan i voorganger, dat ruim ij nam het mede naar ingen door een ander, 1616 ook *zijn* bezoek

eerste schotel met een s naar patria en toen herinneringsstuk werd in de historische af-

at ruim een eeuw na-Dirck Hartogs Eiland rd teruggevonden. In orvet 'Le Naturaliste', 'a Casuarina' een reis nd hetende vijfde we-togs Eiland vond de racht, waar de com-1. Laten we daarover maakte, zelf aan het ent ces deux inscrip-t, et envoya replanter à elle avoit été prise: par la nature et par observée; lui-même fit

ustrales.... pendant les

l, moest HAMELIN, oor-1 dat de tweede reeds in

placer, dans la partie N.E. de cette île, une seconde plaque, sur laquelle étoient inscrits le nom de notre corvette et la date de notre arrivée sur ces bords." DE VLAMINGH's schotel bleef dus toen nog op het eiland. Echter diende op het schip ook de Luitenant ter zee LOUIS DE FREYCINET, en toen deze later als commandant met de schepen 'L'Uranie' en 'La Physicienne' in de jaren 1817-1820 een reis om de wereld maakte, profiteerde hij van die gelegenheid om een tweede bezoek aan het eiland te brengen en daar de schotel te doen opzoeken, die hij er bijna twintig jaar geleden had gezien. „Enterrée dan le sable, elle y fût, sans un hasard singulier, restée éternellement ensevelie: nous l'avions fait reclouer alors sur un poteau neuf en bois de chêne; car notre commandant, M. Hamelin, auroit cru commettre un sacrilège en la recevant à son bord pour la rapporter en Europe. Je n'eus pas le même scrupule. Pensant qu'une plaque aussi curieuse pouvoit être de nouveau engloutie dans les sables, ou bien courir le risque d'être enlevée et détruite par quelque matelot insouciant, je jugeai que sa place naturelle étoit marquée dans un de ces grands dépôts scientifiques qui offrent à l'historien de si riches et de si précieux documens. Je la destinai en conséquence au cabinet de l'Académie royale des inscriptions et belles-lettres de l'Institut de France, et j'ai eu l'honneur d'en faire la remise, ainsi que le constate le procès-verbal de cette illustre société, du 23 mars 1821³⁾". Aldus kwam de tweede schotel dus terecht in Parijs, waar hij echter, toen Prof. HEERES er in 1899 met het oog op zijn werk over het aandeel der Nederlanders in de ontdekking van Australië⁴⁾, een onderzoek naar instelde, niet was te vinden, zodat het merkwaardige stuk definitief verloren scheen.

Maar, zoals overal ten gevolge van de oorlogsomstandigheden verschillende lang verloren gewaande zaken voor de dag zijn gekomen, is in 1940 geheel onverwacht ook onze schotel gevonden. Bij het opruimen van het boekendépôt der Académie vond de heer FRANÇOIS RENTIÉ daar te midden van een stapel oude cliché's het verloren gewaande bord; om veiligheidsredenen achtte de secretaris der Académie het toen evenwel beter aan deze waardevolle vondst geen ruchtbaarheid te geven, maar ze pas na de oorlog in een bulletin van de Académie te publiceren.

In een uitvoerig artikel⁵⁾ heeft de heer RENTIÉ zich van deze taak

3) FREYCINET, L. DE, Voyage autour du monde... pendant les années 1817-1820. Tome I. Historique. Paris, 1827, pag. 449.

4) HEERES, J. E., Het aandeel der Nederlanders in de ontdekking van Australië 1606-1765. Leiden, 1899. Folio. (Met Nederlandse en Engelse tekst).

5) Comptes rendus de L'Académie des Inscriptions et Belles Lettres de l'Institut de France. Séance du 22 décembre 1944.

Uit het artikel blijkt dat ook de schrijver geen kennis droeg van het bestaan van de eerste schotel. Opgemerkt moet worden dat de naam van den ontdekker van het eiland zonder eenige twijfel DIRCK HARTOGS was en niet Hatichs. Voorts zal het den Heer RENTIÉ interesseren te vernemen dat hij terecht gemeend heeft een A boven het monogram der V.O.C. te moeten lezen, welke betrekking heeft op de kamer Amsterdam der Compagnie.

gekwteten, maar, hoe verheugend het terugvinden van de schotel in het bijzonder voor ons Nederlanders moge zijn, pogingen om de Académie te bewegen, deze aan ons land af te staan, zodat de beide schotels, die zo geheel bij elkander behoren, hier de herinnering levend zouden kunnen houden aan de ontdekkingsreizen onzer voorvaderen, hebben helaas nog niet tot het gewenste resultaat geleid. De schotel is — sine die — aan het Musée de l'Homme te Parijs afgestaan en wij kunnen slechts hopen dat hij ook daar misschien de aandacht van enkele bezoekers zal kunnen trekken.

iden van de schotel in
, pogingen om de Aca-
staan, zodat de beide
, hier de herinnering
ingsreizen onzer voor-
enste resultaat geleid.
de l'Homme te Parijs
ook daar misschien de
sken.

Foto 1. Tinnen schotel, door DIRCK HARTOGS in 1616 achtergelaten op het naar hem genoemde eiland. In 1697 naar ons land gebracht, thans in het Rijksmuseum.

Foto 2. Tinnen schotel, in 1697 door WILLEM DE VLAMINGH op het Dirck Hartogseiland geplaatst. In 1820 door den Franssen zeeofficier DE TREYCINET medegenomen naar Parijs, in 1940 daar teruggevonden en thans afgestaan aan het Musée de l'Homme.

*Thomson de
Wesker
deur haer
Albessen
Mie Lot*

Foto 3. Opschrift van DE VLAMINGH's schotel, zoals dit door DE TREYCINET in zijn werk werd opgenomen.

DE TINNEN SCHOTEL VAN WILLEM DE VLAMINGH TERUGGEVONDEN!

DOOR

W. VOORBEIJTEL CANNENBURG

Overgedrukt uit: TIJDSCHRIFT VAN HET
KONINKLIJK NEDERLANDSCH AARDRIJKSKUNDIG GENOOTSCHAP
Deel LXIV, 1 — 1947

LEIDEN
E. J. BRILL
1947

A
IV 2-
177